

Lectures complementàries: 14, per Jaume Comas

Jaume Comas, historiador i actor

Del munt de llibres, n'estiro un de prim, *14*, de la pila d'espera, de Jean Echenoz, publicat per Raig Verd, amb traducció impecable d'Anna Casassas. El títol d'aquesta novel·la fa referència a la Gran Guerra, i l'autor ens convida a fer una capbussada emocional en territori francès en el que avui s'ha divulgat i ja definitivament instaurat com a Primera Guerra Mundial. Echenoz ens ofereix un petit bany en què les grans xifres, els moviments de tropes, les raons diplomàtiques, la propaganda esbiaixada oficial dels bàndols, les estratègies militars, el recompte de baixes i l'èpica heroica queden al marge. Els personatges d'aquest relat saben distingir les «bales que xiulen, peten, miolen, sospiren» i en canvi no tenen la més mínima idea de la comptabilitat de municions, ni els interessa l'evolució de l'armament ni el curs de la guerra. No confessen que passen gana perquè s'espavilen i devoren «sense recança cavalls desocupats, deseparats» o «granotes i ocells que es podien empaitar i abatre durant les hores de descans» o fins i tot «carpes, tenques o lluços que es podien pescar amb granades quan acampaven a prop d'algun riu». No es queixen de les condicions materials, ni de la mort que fiten cara a cara, ni de la pudor embafadora i vomitiva de tanta sang, ni dels altres dos terribles enemics no uniformats, «el poll i el rat, tossuts i precisos, organitzats, centrats en un sol pla com monosíl·labs, tant l'un com l'altre amb la intenció exclusiva de mossegar-te o xuclar-te la sang, d'exterminar-te cadascun a la seva manera». No, no es queixen del que és visible. Es dolen del cansament, de la desinformació, del tracte vexatori, de la ignorància que palesa la jerarquia militar. Els retrunyts de l'artilleria, els obusos, les explosions eixordadores quan cessen fan que el silenci cobri un sentit estrany i commovedor. La mort té noms propis, no és un concepte anònim i abstracte. I el relat posa damunt la taula el temps inexorable que gira full i obliga els supervivents a continuar, malgrat tot.

14 és un petit four de xocolata negra, un bombó amb licor d'armagnac, que ens deixa un regust final dolç i contundent que us indueix a no prendre res més durant una bona estona. Una excel·lent narració on llegireu troballes remarcables adequades a la història, ben acolorida i magnètica, que amb poques pinzellades, com una aquarel·la, fuig de morbositat i truculència. No estalvia detalls de duresa amb la petita dosi de lletjor naturalista, però digeribles mercès al distanciament ordenat i mesurat. Amb tot, el risc que comporta precisament la tria d'aquests recursos de limitació expressiva i de to volgudament sintètic, decanta cap al telegrafisme. De vegades el retrat objectiu sembla com si el narrador fes un pas enrere, i potser diríeu que la prevenció sentimental és deguda a una evident manca d'implicació. Però, no, pensem que avui el nostre món està constantment bombardejat amb fantasies de fireta i el mèrit de l'autor és de situar-nos en un altre camp de batalla, en el qual els lectors som lliures de lluitar o desertar. D'altra banda, s'agraeix la congruència informativa i el text se'ns mostra com una il·lustració dels relats d'història especialitzada i, per dir-ho clar, és un bon exemple de pàgina viscuda. Una novel·la breu, o potser una història d'almanac allargassada, que podria haver crescut si l'autor hagués seguit la pista dels diferents personatges. Una lectura que us recomano com si obríssi un àlbum familiar de fotografies i un parent us expliqués amb el cor a la mà els records encara vius però sense la virior del dolor, és a dir, amb aquell altre dolor fondo, ja més calmat, que és capaç de fer-se les preguntes més difícils com, per exemple, el perquè de la inutilitat de la guerra.

Agost de 2017